

Nieuwsberichten 2008

Onze pensioenen zijn niet in gevaar (Onzekerheid grootste probleem bij de kredietcrisis)

dinsdag 1 juli 2008

De kredietcrisis is dagelijks in het nieuws. Het gaat met name om miljardenverliezen bij banken en om de negatieve invloed daarvan op financiële markten. Omdat pensioenfondsen veel van hun vermogen op die markten moeten verdienen, ligt de vraag voor de hand of de kredietcrisis knaagt aan de hoogte van uw pensioen. Het antwoord is nee.

We vragen twee specialisten van DSM Pension Services (DPS), de uitvoeringsorganisatie voor Pensioenfonds DSM Nederland (PDN), en twee bestuurders van PDN hoe dat kan. Eerst kijken we kort met ze naar wat de kredietcrisis eigenlijk is en hoe die kon ontstaan. Daarna belichten we de uitwerking ervan op de financiële gezondheid van ons pensioenfonds.

Lage rente

Ewout Gillissen, beleggingsmanager bij DPS: 'De kredietcrisis is ontstaan in de Verenigde Staten maar de gevolgen daarvan verspreiden zich over de wereld. Voordat de crisis zich in de zomer van 2007 in volle omvang openbaarde, was het probleem al jaren in stilte aan de gang. De oorzaak ligt in het verleden. Vóór het jaar 2000 kende de wereld namelijk lange tijd een gezonde economische groei bij een beheersbare inflatie. Die groei werd mede mogelijk door een lage rente in de VS. Die omstandigheid maakte het in dat land gemakkelijk meer geld te besteden dan je had, het was immers goedkoop te lenen. Bovendien heerste er geen streng toezicht. Dat werd vooral ingegeven door het Amerikaanse geloof dat grote vrijheid op de markten uiteindelijk het beste resultaat oplevert. Het is overigens inderdaad bewezen dat het zo werkt.' Hoe kon het dan toch fout gaan? 'Meer en meer Amerikanen gingen boven hun stand leven. Omdat het niettemin goed bleef gaan, leidde dit tot excessen. "Een vrije markt corrigeert zich dan zelf", zeggen de Amerikanen en dat is precies wat er nu gebeurt.'

Algeheel optimisme

Hoe ging dat in zijn werk? 'Particulieren verwierven met hun hypotheek tegen zeer gunstige tijdelijke variabele tarieven een eerste, daarna vaak een tweede en zelfs een derde huis. Die verkochten ze met mooie winsten. Dat dreef de huizenprijzen weer verder op en stimuleerde de economie. Omdat zoveel mensen een deel van de groter wordende koek kregen, deed ook bijna iedereen mee en ontstond een opwaartse spiraal.' Waren er dan geen kritische Amerikanen die gevaren zagen en waarschuwden? 'Zeker, maar er heerste teveel een algehele sfeer van optimisme. De feestvierders beschouwden mensen die aan de bel trokken als onverbeterlijke pessimisten.' En de toezichhouder? 'Die bleef vertrouwen op de vrije marktwerking. Als een dergelijke opwaartse spiraal te lang duurt, ontstaat bij iedereen het verkeerde besef dat er helemaal geen risico meer bestaat. Tot het moment waarop dat risico zich doet gelden.'

Pijnlijke marktcorrectie

Hoe gebeurde dat? 'Het begon te kraken toen de rente in de zomer van 2007 fors steeg. Al die mensen die tegen soepele voorwaarden veel geld hadden geleend, werden er nu aan herinnerd dat ze dit tegen variabele rente hadden gedaan. Ineens waren hun schulden groter dan hun bezit. Hun hypotheeklasten vlogen omhoog.' Daar had je dus de marktcorrectie. 'En wel een pijnlijke, want veel mensen konden niet meer aan hun betalingsverplichtingen voldoen. In de VS gaat dat er dan anders aan toe dan hier. De bank vordert al snel de huissleutel om het pand te veilen. Ineens stonden er zeer veel huizen te koop waar weinig vraag naar is. Dat betekent verder dalende prijzen, makelaars, bouwbedrijven en leveranciers van luxe goederen zonder opdrachten. Bovendien stopten banken ineens massaal met het aanbieden van risicovolle financiële producten. Hoe meer bedrijven medewerkers moesten ontslaan, hoe meer mensen hun schulden niet meer konden betalen enzovoort.'

De spiraal draaide nu heel snel in neerwaartse richting. Vooral sommige beursgenoteerde banken leden enorme verliezen. Enkele gingen zelfs failliet. Omdat de financiële wereld internationaal werkt, verspreidde de kredietcrisis zich ook naar andere landen'.

Saneringsproces

Heeft PDN zelf directe beleggingen in dit soort risicovolle Amerikaanse hypotheeklen? Ewout Gillissen zegt van niet: 'We zijn te voorzichtig om in beleggingscategorieën met veel onzekerheden te stappen. Omdat ons beleggingsbeleid is gericht op zoveel mogelijk spreiding van risico's zijn we minder kwetsbaar voor de gevolgen van een crisis in één beleggingscategorie. Het heeft ons rechtstreeks dus geen geld gekost. Wel hebben we, als iedere andere belegger, last van de door de kredietcrisis ontstane neerwaartse trend op de financiële markten. Waar we over in de kranten lezen, is het saneringsproces dat in volle gang is. Er zijn ook sectoren en bedrijven die het ondanks de crisis goed doen. DSM zelf is daar een voorbeeld van. Daarin mogen we om begrijpelijke redenen niet beleggen, maar we behalen met sommige andere beleggingen ook nu mooie resultaten.'

Voorzichtig beleggen

Je vraagt je af of een dergelijke kredietcrisis niet ook in Europa zou kunnen ontstaan? 'Dat denk ik niet. Dat gaat hier anders. Bij onze banken krijg je echt nergens krediet op je blauwe ogen. Ook is in Amerika de economie in sterkere mate afhankelijk van de welstand van ondernemers dan hier. Juist daar vallen de klappen want dat zijn belangrijke afnemers van bankkredieten.' Dat brengt ons bij het beleggingsbeleid van PDN en de relatie daarvan met de pensioenverplichtingen. Ewout Gillissen: 'We beleggen nooit in iets waarvan we de risico's niet helemaal kunnen begrijpen.' Frans Pistorius, voorzitter van het bestuur van PDN: 'Dat is precies wat er is gebeurd met Amerikaanse hypotheeklen. Op het laatst wist niemand meer welke risico's hij liep. Je kunt dus zeggen dat ons, op dat punt conservatieve, beleggingsbeleid in tijden van crisis goed heeft gewerkt.' Pari Kandhai is hoofd actuaariaat van DPS: 'Je opereert als pensioenfonds per definitie in een omgeving met veel risico. Dat komt omdat het grootste deel van onze pensioenverplichtingen nou eenmaal in de toekomst ligt. Maar, risico is niet alleen per definitie slecht want er staat een beloning tegenover. Je moet dus zodanig met risico's omgaan, dat je ze altijd te snel af bent en niet in benarde situaties kunt belanden. Dat hebben we gedaan en daarom kunnen we nu bij PDN de gevolgen van de kredietcrisis aan.'

De actuaris meet

Pari Kandhai: 'Het doel van het pensioenfonds, het onder alle omstandigheden nakomen van de pensioenverplichtingen, is heilig. De actuaris van een pensioenfonds moet daartoe alle verplichtingen inschatten en – belangrijker nog – zorgen dat er altijd evenwicht is tussen bezittingen en verplichtingen van het pensioenfonds. Daarbij wordt reëel en voorzichtig te werk gegaan.' Frans Pistorius: 'Specialisten als actuarissen maken berekeningen. De getallen die daaruit voortkomen, geven het bestuur concrete aanwijzingen hoe we het beleid voor de lange termijn het beste kunnen invullen.' Pari Kandhai: 'Het beleggingsbeleid wordt afgestemd op de verplichtingen. Die afweging bepaalt welke risico's je wel en welke je niet moet willen lopen. Zijn de verplichtingen ruim afgedekt, dan kun je bewust wat meer risico aangaan en de beloning daarvoor in de vorm van een hoger rendement opstrijken. Garanties krijg je nergens. Wij weten heel goed dat elke dag bedreigingen de kop op kunnen steken. Voor de toekomst houden we daarom rekening met allerlei slechte en goede scenario's. Onze risicoaanpak is afgestemd op de slechte scenario's. We analyseren voortdurend de voortgang zodat het bestuur PDN financieel gezond kan houden.'

Mooie dekkingsgraad

Hoe groot is de invloed van de beurscrisis thans op die gezondheid? 'De graadmeter voor de financiële gezondheid van pensioenfondsen is de dekkingsgraad. Die lag eind 2007 bij 150. Vooral door de koersdalingen, met name op aandelen, daalde die naar 137 aan het einde van het eerste kwartaal. Dat is nog ruim voldoende. Zelfs al zou de dekkingsgraad op 119 uitkomen, was er niet veel aan de hand. Ook dan zouden we nog boven de minimumeis zitten en voldoende buffers overhouden om eventuele andere tegenslagen op te kunnen vangen. De kredietcrisis bewijst nog eens dat we die buffers nodig hebben.'

Wat nu gebeurt, is een test van het systeem. Door de globalisering zullen we vaker te maken krijgen met dit soort heftige bewegingen. De wereld wordt gecompliceerder, er is nergens totaaloverzicht.

Je ziet niet voor niets dat op dit moment de markten rekening houden met het ergste.' Ewout Gillissen: 'Ze slaan nu zelfs door naar de andere kant'.

Afwegingen

Frans Pistorius: 'Meteen aan het begin van de kredietcrisis zijn bestuur en de beleggingscommissie met de actuaris en onze beleggers om de tafel gaan zitten met de vraag "Moeten we iets doen?". Het antwoord luidde: "Nee". John van Engelen is namens de werknemers plaatsvervangend voorzitter van het bestuur van PDN. 'Het bestuur is macro gericht en bemoeit zich niet met de daadwerkelijke beleggingen. Zelfs nu niet.' Frans Pistorius: 'Het feit dat in de beleggingscommissie drie onafhankelijke externe deskundigen meekijken geeft een comfortabel gevoel. Belangrijk is ook dat we zo gezond zijn, dat we nu geen aandelen verliesgevend hoeven te verkopen. Dat we niet bezorgd hoeven te zijn, betekent allerm minst dat het bestuur de ontwikkelingen niet kritisch blijft volgen. Pari Kandhai: 'Met een dekkinggraad van 135 kunnen we de crisis blijikbaar aan. De enorme verliezen die bij ondernemingen zijn afgeboekt, en daarmee zijn verwerkt in de koersen, beperken toekomstige verrassingen. Maar, we moeten onze hand niet overspelen.'

Vertrouwen weg

Hoe gaat het aflopen met de crisis? Ewout Gillissen: 'Dat weet niemand. Het is moeilijk te becijferen hoeveel er wereldwijd precies is verloren, het grootste deel van de ijsschots zit onder water. Het gaat in ieder geval om vele miljarden euro's. De beurs is de graadmeter van het sentiment en beweegt mee, loopt daarbij vooruit op de economie. Hoe zullen economische groei en inflatie zich ontwikkelen? Het probleem is nu vooral gebrek aan vertrouwen. Beurzen zijn in een nerveuze spanning juist omdat ze niet goed kunnen inschatten wat er precies gebeurt. Vertrouwen is de crux binnen financiële markten, gebrek eraan legt delen van het financiële systeem plat. Als de handel droogvalt, levert dat vanzelf veel publiciteit op.' Frans Pistorius: 'De betrokken banken hebben heel slechte risico-inschattingen gemaakt waardoor ze nu zelf niet goed meer aan geld komen. Velen die beleggen lijken nu bang te zijn en zijn zeer voorzichtig geworden. Daardoor loopt ons pensioenvermogen terug en niet omdat het slecht zou gaan met de economie of omdat ons beleid niet goed zou zijn.'

Toeslagverlening na de kredietcrisis

John van Engelen beaamt dat het van groot belang is dat de kredietcrisis niet voortkomt uit een economische malaise. 'Die zou veel gevaarlijker voor ons zijn.' Hoe staat het met de kansen op toeslagverlening? Frans Pistorius: 'In geen enkel jaar kunnen we voorspellen of er wel of niet wordt geïndexeerd. Het voltallige bestuur besluit daar over. Dat gebeurt op basis van de financiële situatie van het fonds. Niet een incident als de kredietcrisis, maar de inflatie is daarbij onze grote tegenpool. De prijzen van olie en andere vitale grondstoffen zijn daarbij van groot belang.' John van Engelen: 'Voor al dan niet indexeren kan PDN niet meer terugvallen op DSM. Daarom heeft het bestuur een extra veilige koers uitgezet.' Pari Kandhai: 'We hadden en hebben een gezond pensioenfonds.'

Dekkingsgraad PDN nog aan de maat ?

dinsdag 7 oktober 2008

Het beleggingsbeleid van PDN is erop gericht om op de lange termijn voldoende geld te hebben om alle pensioenen van DSM-werknemers te kunnen betalen, nu maar ook nog over tien en twintig jaar. Door dat beleggingsbeleid groeien de reserves in goede tijden. Die reserves zorgen ervoor dat er ook genoeg geld is voor pensioenen in slechte tijden, zoals vandaag de dag. In slechte tijden slinken de reserves. Het PDN beleggingsbeleid is voorbereid op een crisissituatie.

De zogenoemde "dekkingsgraad" bedroeg bij pensioenfonds PDN eind september 126 procent.

De turbulentie op de financiële markten lijkt de laatste dagen een hoogtepunt te bereiken. De koersen van aandelen en andere waardepapieren dalen in een rap tempo.

Pensioenfondsen ondervinden daar de negatieve gevolgen van. Het geld voor de pensioenen is voor een deel in aandelen belegd, maar ook in waardepapieren die minder gevoelig zijn voor de grote schommelingen op de beurs.

De huidige financiële crisis leidt ertoe dat de waarde van pensioengelden daalt. Als die waarde nog verder daalt tot onder een bepaalde grens, mogen pensioenfondsen van De Nederlandsche Bank geen volledige toeslagen meer geven (indexeren) om de prijsstijgingen (inflatie) goed te maken.

Bij PDN is die grens rond de 117 % dekkingsgraad. Door de ontwikkelingen sinds eind september komen we dus dichterbij de grens waar volledige indexatie niet mogelijk is.

Binnenkort moet het bestuur van PDN beslissen of er ook dit jaar weer toeslagen op de pensioenen kunnen worden betaald om de stijging van de prijzen te compenseren. Dat gebeurt nadat DSM en de vakbonden overeenstemming hebben bereikt over een nieuwe CAO. Daarna beoordeelt het bestuur van het pensioenfonds of de hoogte van de dekkingsgraad (gedeeltelijke) toeslag (indexatie) toelaat. Alle betrokkenen zullen over dit bestuursbesluit worden geïnformeerd.

Niet Nederlandsche Bank maar pensioenfonds bepaalt indexatie

dinsdag 21 oktober 2008

Op 7 oktober heeft PDN bericht dat de Nederlandsche Bank (DNB) pensioenfondsen verbiedt onder een bepaalde dekkinggraad de pensioenen nog geheel of gedeeltelijk te indexeren. Dat bericht was niet correct. De bevoegdheid om wel, niet, of gedeeltelijk te indexeren ligt niet bij De Nederlandsche Bank maar bij het pensioenfonds zelf. Wel moet een pensioenfonds als de dekkinggraad onder een bepaald niveau komt dat melden bij De Nederlandsche Bank. Er moet dan ook een plan ingediend worden waarin staat op welke manier het fonds de eigen financiële reserves kan verbeteren.

Kredietcrisis en PDN

woensdag 29 oktober 2008

Onlangs kwam een aantal grote Nederlandse pensioenfondsen in het nieuws met het bericht dat zij als gevolg van waardedaling van hun aandelenportefeuilles per eind september niet meer over voldoende buffers beschikten. Zoals wij al eerder berichtten beschikte PDN eind september wel over voldoende buffers (dekkingsgraad eind september ca 126 %). Sinds eind september zijn de aandelenkoersen wereldwijd verder blijven dalen. Daardoor is de dekkingsgraad van pensioenfondsen verder gedaald. Dat geldt ook voor PDN.

Een pensioenfonds heeft tot taak pensioenuitkeringen uit te betalen. Het merendeel van die betalingen ligt in de verre toekomst. Om die betalingen (de zogenaamde "verplichtingen") te kunnen uitvoeren moet een pensioenfonds over voldoende bezittingen (het zogenaamde "vermogen") beschikken. De waarde van het vermogen moet dus toereikend zijn om aan de verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in de dekkingsgraad. Omdat het vermogen is belegd en daarbij bepaalde (koers)risico's worden gelopen, is het echter niet voldoende dat het vermogen precies gelijk is aan de verplichtingen, maar moeten er extra buffers door pensioenfondsen worden aangehouden.

Als gevolg van de kredietcrisis hebben bijna alle pensioenfondsen hun vermogens zien slinken, waardoor sprake is van een zogenoemd reservetekort. Dit geldt inmiddels ook voor PDN en dit is gemeld bij De Nederlandsche Bank. Onverlet blijft dat PDN nog steeds over voldoende vermogen beschikt om de pensioenen te kunnen betalen.

Dit betekent dat het bestuur van PDN, op het moment dat het een besluit moet nemen over de toeslag (indexatie), zich moet afvragen of dit op dat moment financieel verantwoord is. De bestuursvoorzitter Frans Pistorius van PDN zegt daarover: "Indien de huidige uitkeringen structureel verhoogd worden met het percentage van de inflatie (het indexeren), gaan we voor de toekomst extra verplichtingen aan. Zorgvuldig en prudent beheer van de pensioengelden vereist dat dan het volledige extra vermogen voor die extra verplichtingen aanwezig moet zijn op het moment dat het bestuur dit besluit neemt."

Voordat het bestuur een definitief besluit kan nemen, moet ook de uitkomst bekend zijn van de onderhandelingen tussen de werkgever, DSM Nederland, en de vakbonden over de nieuwe CAO. "Wij gaan er vooralsnog van uit", aldus Pistorius, "dat uiterlijk tijdens onze bestuursvergadering in december, het bestuur uitsluitsel kan geven over de indexering."

Pensioenen veilig, indexatie onzeker

dinsdag 4 november 2008

De kredietcrisis gaat als een wervelstorm door de financiële wereld. Mensen worden onzeker. Vooral degenen die aandelen kochten of erger nog, geld investeerden in allerlei ingewikkelde financiële producten die veel minder waard blijken dan gedacht. Zelfs spaargeld op een boekje moest extra worden gegarandeerd. Ook pensioenfondsen duiken inmiddels regelmatig op in de media. Soms lijkt het wel alsof gepensioneerden moeten vrezen om hun pensioenen. “Dat is absoluut niet aan de orde,” zegt bestuursvoorzitter Frans Pistorius van Pensioenfonds DSM Nederland (PDN).

Dat betekent volgens Pistorius echter niet dat er niets aan de hand is. Ook pensioenfondsen maken moeilijke tijden door. Een deel van het vermogen zit immers in aandelen. En die duikelen de laatste tijd in waarde.

“Ook op de lange termijn zullen we de pensioenen kunnen blijven betalen, maar we moeten wel extra voorzichtig zijn. Geven we dit jaar bijvoorbeeld een toeslag op de pensioenen van PDN (indexeren)? Die toeslagen zorgen voor extra financiële verplichtingen voor tientallen jaren. Daar moet dan wel op dit moment dat extra vermogen voor aanwezig zijn”

Nog is niet bekend of er dit jaar toeslagen op de pensioenen worden toegekend. Die toeslagen zijn bedoeld om de prijsverhogingen (inflatie) te compenseren. Dat daarover nog geen besluit is genomen heeft onder meer te maken met het feit dat DSM en de vakbonden nog geen akkoord bereikt hebben over een nieuwe CAO. Als het bestuur van PDN straks een besluit neemt over wel of niet indexeren is van belang hoe de financiële situatie van het fonds op dát moment is. En met beurzen die dagelijks omhoog en omlaag schieten, is niet te voorspellen wat die situatie over één of twee maanden zal zijn. Behalve de koersen op de beurs spelen nog andere factoren een rol bij die beslissing. Met name de hoogte van de rente. Want die heeft weer invloed op de berekening van de pensioenverplichtingen en dus op de hoogte van de dekkingsgraad. Daarnaast zijn de verwachtingen over de economie van groot belang.

Pistorius wijst erop dat als er niet of slechts gedeeltelijk geïndexeerd wordt, de gepensioneerden dan mogelijk later de indexatie alsnog kunnen krijgen vanaf het moment dat de financiële positie dat toelaat. Als de storm op de beurzen is geluwd en de koersen weer wat zijn aangetrokken, zal ook de toestand van het fonds beter zijn.

“Iedereen kijkt nu naar beurskoersen van een dag of een week,” zegt de PDN-voorzitter. Maar pensioenfondsen zijn lange termijn beleggers. Iemand die 40 jaar werkt en dan nog 25 jaar pensioen geniet, die heeft dus 65 jaar geld in zijn pensioenpot zitten, waar wij verantwoordelijk voor zijn. Dan moet je geen beslissingen nemen die ingegeven zijn door situaties op de korte termijn.”

Het is niet de eerste keer dat de koersen op de beurzen dalen. Ook de beleggers van PDN hebben al eerdere crises meegemaakt, zij het niet zo'n dramatische. Pistorius: “We weten dat er zo nu en dan dit soort crises voorbij komen. We hebben daar ons beleggingsbeleid op afgestemd. Niet alles wordt in aandelen belegd. De pensioengelden gaan ook naar staatsleningen, onroerend goed of andere beleggingsmogelijkheden die veel minder in waarde schommelen dan aandelen. PDN is ook geen beleggingsfonds dat alleen gaat voor een zo hoog mogelijk rendement met alle risico's die daarbij horen. Integendeel, wij beleggen conservatief. PDN heeft vrijwel niets hoeven af te boeken in verband met financiële constructies rond Amerikaanse hypotheken of vanwege banken die omvallen. Dat de dekkingsgraad nu lager is dan een paar maanden geleden komt omdat de beurzen in de hele wereld zijn gedaald. Omdat PDN in het verleden flinke reserves opbouwde, hoeft het fonds nu bijvoorbeeld ook geen aandelen te verkopen. De verliezen op aandelen bestaan voorlopig alleen op papier. Als straks de beurzen weer opveren, zullen die papieren verliezen veel minder zijn of misschien wel helemaal wegsmelten.

Dat betekent niet dat de manier van beleggen door de kredietcrisis misschien niet aangepast moet worden, vindt Pistorius. “Na deze crisis ziet de financiële wereld er anders uit dan een jaar geleden. Het toezicht op banken en andere financiële instellingen zal veel strenger zijn, het risicoprofiel van de activiteiten van banken wellicht lager. Dat kan gevolgen hebben voor de rendementen die ze maken. Sommige delen van de wereld zullen sterker, andere delen zwakker, uit de kredietcrisis te voorschijn

komen. Dat kan ook gevolgen hebben voor de manier waarop we in de toekomst de pensioengelden beleggen. Ik verwacht geen grote veranderingen, maar hier of daar zullen we een accent anders leggen. In 2009 zullen we dit zeker nader onderzoeken.”

Als dat inderdaad gebeurt, zal Frans Pistorius daar zelf niet meer als voorzitter bij betrokken zijn. Op 1 januari neemt hij voor de tweede keer afscheid van het bestuur van het pensioenfonds. In de periode 1998 tot 2003 was Pistorius ook al een keer voorzitter. Tussen 2003 en 2006 werkte hij in Zwitserland waar DSM de vitaminedivisie van Roche had overgenomen. Bij terugkomst in Nederland, als directeur DSM Nederland, belandde hij opnieuw op de stoel van voorzitter bij PDN.

Terugkijkend op dat jarenlange voorzitterschap, constateert Pistorius dat zijn tweede periode bij het fonds duidelijk hectischer is geweest. “En dat komt niet alleen door de kredietcrisis. Er zijn andere, voor het pensioenfonds ook belangrijke, gebeurtenissen geweest. De nieuwe Pensioenwet die werd ingevoerd en het verscherpte toezicht van De Nederlandsche Bank op de pensioenfondsen heeft ertoe geleid dat de interne organisatie van het fonds volledig moest worden aangepast. En dat heeft vooral DPS maar ook het bestuur veel werk gekost. En dan is er ook de fusie geweest van PDC met het pensioenfonds van Gist-Brocades. Er staat nu een weerbaar pensioenfonds, met een goed bestuur en een zeer professionele uitvoeringsorganisatie. Met plezier kijk ik terug op de afgelopen periode en met zeer veel vertrouwen kijk ik naar de toekomst van ons pensioenfonds.

Begin van dit jaar ging Pistorius met pensioen bij zijn werkgever DSM. Vanaf januari volgend jaar gaat hij ook “met pensioen” bij het bestuur van het pensioenfonds. “Ik was nog niet echt met pensioen,” lacht hij. “Vanwege het voorzitterschap bij PDN kon ik toch nooit langer dan twee weken van huis. Die vrijheid heb ik binnenkort wel. En daar ga ik zeker gebruik van maken. Er zijn nog heel wat plaatsen op de wereld waar ik vanwege mijn werk geweest ben, maar die ik niet echt ‘gezien’ heb. Dat wil ik nu inhalen.”

Frans Pistorius

Vragen en antwoorden over de kredietcrisis en de pensioenen

vrijdag 19 december 2008

Kunnen de pensioenen van PDN, ondanks de kredietcrisis, nog steeds uitbetaald worden?

Ja. Er zit genoeg geld in de kas van PDN om tot in de verre toekomst pensioenen uit te betalen. Dat is niet het probleem. De reserves van het fonds zijn echter door de financiële crisis zo sterk gekrompen dat de pensioenen op dit moment niet kunnen worden aangepast aan stijgende prijzen.

Hoe kon het gebeuren dat de reserves van het pensioenfonds zijn gaan slinken?

Dat heeft vooral twee belangrijke oorzaken. Allereerst is de waarde van aandelen waarin PDN een deel van de pensioengelden belegt, sterk verminderd. Daarnaast is de rente om de toekomstige verplichtingen te berekenen sterk gedaald. Dat maakt die verplichtingen duurder.

Waarom heeft een pensioenfonds last van een lagere rente?

De afgelopen tijd is de lange termijn rente flink gedaald. Die rente was enkele maanden geleden nog 4,75 procent. Inmiddels is die rente 2,75 procent. Zo'n daling is niet zo best voor een pensioenfonds. Dat zit zo.

Pensioenfondsden gebruiken die lange termijn rente om te berekenen hoeveel geld ze in kas moeten hebben om alle toekomstige pensioenen uit te betalen. Je kunt dat vergelijken met een spaarrekening. Stel je wilt nu een eenmalige storting doen op je spaarrekening om over 25 jaar 25.000 euro te hebben. Bij een rente van 5 procent moet je dan nu 7.500 euro storten. Maar bij een rente van 3 procent wordt het bedrag dat je op je spaarrekening moet storten opeens 12.000 euro. Zo werkt het ook bij PDN. Als de rente daalt, worden de toekomstige pensioenen als het ware duurder. De fondsen moeten er dan dus meer geld voor opzij zetten. Daardoor dalen de reserves.

Wat is de dekkingsgraad van een pensioenfonds ?

De dekkingsgraad geeft de verhouding aan tussen het vermogen van het pensioenfonds (de beleggingen) en alle pensioenverplichtingen (de uit te betalen pensioenen) van het pensioenfonds. Eind september was de dekkingsgraad nog 126 procent. Eind november bevond de dekkingsgraad zich in de buurt van 100 procent.

Waarin belegt pensioenfonds PDN zijn vermogen?

PDN belegt 50 procent in obligaties, 35 procent van het vermogen wordt geïnvesteerd in wereldwijde aandelen, 5 procent in vastgoed aandelen en ten slotte wordt 10 procent van het vermogen geïnvesteerd in diverse alternatieve investeringen zoals microfinanciering en grondstoffen.

Waarom belegt PDN een deel van het geld in aandelen?

Dat doet het fonds omdat het rendement op aandelen op de lange termijn hoger is dan bijvoorbeeld het beleggen in staatsleningen. Daar belegt PDN overigens ook in. Alleen als PDN een goed rendement behaalt, kan het ieder jaar de pensioenen laten meestijgen met de prijzen (inflatie). Als er weinig rendement wordt gemaakt, lukt dat niet. Wanneer het pensioenfonds alles moet betalen uit de pensioenpremies die werkgever en werknemers betalen, dan is er niet genoeg geld voor die toeslagen. Het beleggen in aandelen kan op de korte termijn echter ook negatief uitpakken, zoals nu gebeurt.

Kan pensioenfonds PDN ook 'omvallen' zoals een bank?

Er is een groot verschil tussen banken en pensioenfondsden. Als een bank omvalt, komt dat meestal omdat de spaarders allemaal tegelijk hun geld van de bank willen halen. Daar is een bank niet op voorbereid. Banken hebben op zo'n moment niet genoeg contant geld in huis om alle spaarders te betalen. Dat komt onder meer omdat een bank een deel van het geld voor een langere termijn heeft belegd of geïnvesteerd. Bij een pensioenfonds zit dat volstrekt anders. Gepensioneerden en werknemers kunnen niet naar het pensioenfonds komen en vragen om daar al hun pensioenaanspraken voor de komende tientallen jaren uitbetaald te krijgen. Een pensioenfonds weet precies hoeveel geld er nodig is om iedere maand de pensioenen te betalen en zorgt er dus voor dat het iedere maand genoeg contant geld in huis heeft.

Wat betekent de financiële crisis voor gepensioneerden?

Als het pensioenfonds te weinig reserves overhoudt, worden de pensioenen niet aangepast aan de stijging van de prijzen (inflatie). Dat betekent dat de koopkracht van de gepensioneerden iets vermindert. Als de situatie voor het fonds weer verbetert, en de reserves weer groter worden, kan het fonds besluiten om de gemiste toeslagen alsnog te verlenen.

Hoe zijn bij PDN de regels voor toeslagverlening (indexatie) aan gepensioneerden?

PDN probeert de pensioenen zo veel mogelijk aan te passen aan de verhoging van de prijzen (inflatie). Dat gebeurt echter alleen als de financiële positie van het fonds dat toelaat. Om die toeslagen te kunnen betalen, moet PDN rendement maken met zijn pensioengelden. Een belangrijke maatstaf voor het bestuur om wel of geen toeslagen te betalen, is de dekkingsgraad. Die moet hoger zijn dan ca. 120 procent. Schommelt de dekkingsgraad tussen 105 en 120 procent, dan kan het bestuur besluiten de toeslag gedeeltelijk uit te betalen. Is de dekkingsgraad minder dan 105 procent, dan is dat voor het bestuur van PDN een belangrijke reden om geen toeslag toe te staan.

Hoeveel pensioen lopen de gepensioneerden mis, doordat er geen toeslag komt ?

Het ontbreken van de toeslag betekent dat de pensioenen nu niet met 1,91 procent worden verhoogd. Deze verhoging lopen de gepensioneerden mis. Dit percentage is gebaseerd op de CBS prijsindex over de periode januari 2007 tot januari 2008.

Heeft de financiële crisis ook gevolgen voor de pensioenen van werknemers die nog niet gepensioneerd zijn ?

De pensioenaanspraken van werknemers worden, als de financiële toestand van het fonds het toelaat, ieder jaar verhoogd met de stijging van de lonen. Als de dekkingsgraad lager is dan 105 procent, is dat een belangrijke reden voor het bestuur om geen toeslagen (indexatie) te verlenen en de pensioenaanspraken dan niet aan te passen aan de loonontwikkeling. Bij PDN wordt bij het aanpassen van de pensioenaanspraken van de DSM-werknemers (backservice) gekeken naar de algemene verhoging van de CAO-lonen van DSM in een bepaald jaar.

Hoeveel pensioenuitkering lopen de personen mis die van PDN een arbeidsongeschiktheidspensioen ontvangen, nu er geen toeslagen worden verleend ?

Deze uitkeringen zouden, als de financiële toestand van het fonds beter was geweest, met 1,91 procent zijn verhoogd. Voor sommige categorieën "oud-WAO'ers" kan dit percentage oplopen tot 3,5 procent.

Hoeveel PPS/VIP/FPR-uitkering lopen de personen mis die geprepensioneerd zijn ?

Het aanpassen van deze uitkeringen staat los van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. De toeslag heeft te maken met het rendement op de pensioengelden. Al begin 2008 was berekend dat de uitkeringen op 1 januari 2009 niet verhoogd zouden worden. De berekening gaat uit van het gemiddeld rendement van het fonds over de laatste twee jaar.

Hoeveel vroegpensioenuitkering (DSM Gist) en tijdelijk ouderdomspensioen (DSM NeoResins) lopen de mensen mis die al geprepensioneerd zijn?

Deze uitkeringen zouden bij een hogere dekkingsgraad zijn verhoogd met 3,5 procent (vroegpensioen) of 1,91 procent (tijdelijk ouderdomspensioen). Die verhogingen gaan nu niet door.

Hoeveel pensioen lopen de personen mis die al een prepensioenuitkering (PPS/VIP/vroegpensioen etc) ontvangen?

Hier gaat het niet om de prepensioenuitkering (zie boven) maar om de 'indexatie' van de pensioenaanspraken.

Voor degenen voor wie er geen opbouw van ouderdomspensioen plaatsvindt, gaat de verhoging van 1,91 procent niet door. Voor zover er nog opbouw plaatsvindt van het pensioen wordt er in januari 2009 beslist of over de verhoging (1,91 procent, maar bij DSM Gist 3,5 procent) een backservice wordt toegekend.

Hoeveel pensioen lopen de personen mis die met een arbeidsvoorwaardelijke regeling (sociaal plan, IVV etc) uit dienst zijn getreden?

Deze groep personen bouwt nog (gedeeltelijk) pensioen op. Ook hier wordt begin januari 2009 nog een beslissing genomen of over de verhoging (1,91 procent, maar bij DSM Gist 3,5 procent) een backservice wordt toegekend.

Wordt er door PDN in de Amerikaanse subprime hypotheek (rommelhypotheek) geïnvesteerd?

Er wordt niet rechtstreeks belegd in dergelijke producten. Eén van de kernwaarden van het beleggingsbeleid is dat pensioenfonds PDN alleen belegt in producten die het volledig begrijpt. Hieronder vallen niet deze gestructureerde en doorgeplaatste pakketjes van hypotheek van huiseigenaren van wie het inkomen niet toereikend was voor een normale hypotheek. Indirect staan deze producten veelal op balansen van banken en verzekeraars waarin wel wordt belegd door middel van aandelen en obligaties.

Er wordt in de media gespeculeerd op (verdere) daling van de huizenprijzen, at is hiervan het gevolg voor het pensioenfonds?

PDN belegt sinds enkele jaren niet langer meer in direct vastgoed, dat wil zeggen rechtstreeks in woningen, winkels of kantoorpanden. Er wordt wel geïnvesteerd in aandelen(fondsen) van vastgoedbedrijven. Deze aandelen zijn aanzienlijk in waarde gedaald de afgelopen maanden, in lijn met de gehele aandelenmarkt.

Worden pensioenfondsen verplicht door de Nederlandsche Bank om hun beleggingsbeleid aan te passen?

De Nederlandsche Bank (DNB) verlangt als toezichthouder op pensioenfondsen een verantwoording wanneer een fonds onder ene bepaalde dekkingsgraad komt. Door de omvang van de crisis en de beperkte mate waarin handel mogelijk is op de financiële markten, geeft DNB de pensioenfondsen extra tijd. Het fondsbestuur van een pensioenfonds dat niet meer genoeg buffers heeft, krijgt van DNB tot 1 april 2009 de tijd om een herstelplan te schrijven waarin het verantwoordt hoe het binnen enkele jaren weer genoeg buffers denkt op te bouwen.